

Tyresö kommun
Samhällsbyggnadsförvaltningen
Göran Bardun
Kommunekolog
08-5782 93 51
goran.bardun@tyreso.se

PM
2013-03-06
1 (5)

Dnr. 2012 KSM 0847.265

Miljö- och samhällsbyggnadsutskottet

Naturguidningen i Tyresö

Sammanfattning

Kommunen har under de senaste tio åren sökt och fått medel för ett antal projekt för att stärka naturvård och friluftsliv via det statliga anslaget för Lokala Naturvårdssatsningar, LONA. Sedan 2011 har Tyresö kommun arrangerat naturguidningar för allmänheten. Det första verksamhetsåret gavs stöd till verksamheten med 50 % från LONA-medel.

Syftet har varit att ge människor en möjlighet att upptäcka den fantastiska närnatur som kommunen har att erbjuda. Andra syften med projektet är att visa fram kommunens natur med sin rika mångfald av olika naturmiljöer, att sprida kunskap om Tyresös natur och förklara varför reservaten och övriga naturområden sköts som de gör. Guidningarna innebär också att människor får en extra möjlighet att röra på sig i naturen, vilket inte alla tar sig för på egen hand.

Naturguidning i Tyresö är en verksamhet som är mycket uppskattat bland olika grupper av deltagare och övrig intresserad allmänhet. Det utfördes drygt 60 stycken guidade turer under verksamhetsåret 2011-2012.

Projektet lever vidare under 2013, nu endast med de olika kommunala intressenterna som bekostar verksamheten. Däribland fortsatt stöd från Kommunala rådet för funktionshinderfrågor. För året är 30 stycken guidade vandringar planerade.

Verksamheten riktar sig till tyresöbon i allmänhet och till organisationer som DHR, RSMH, Synskadades riksförbund, gymnasiesärskolan med flera. För 2014 finns fortsatt behov av naturguidning i Tyresö. Finansieringen av guideverksamheten är dock oklar.

Naturguidning i Tyresö

Tyresö kommun har sedan starten av naturvårdsverkets program för Lokala naturvårdssatsningar (LONA) år 2004 sökt och erhållit medel för olika naturvårdsprojekt. Tyresö naturskola tillkom 2005 på detta sätt och kommunen har gjort en del röjningsarbeten i hagmarker i Alby naturreservat. Pengar har även tilldelats kommunen för information i de kommunala reservaten, främst Alby och Dyviks lövängar.

Vad är LONA-medel?

Sedan 2004 har staten tilldelat Naturvårdsverket medel för att stötta den lokala naturvården. Under de första åren var budgeten för riket runt 100 miljoner kronor per år, och Stockholms län tilldelades drygt 8 miljoner kronor årligen.

Naturvårdsverket fördelade 2012 pengar ur anslaget ”Värdefull natur” (385 miljoner kronor totalt) till länsstyrelserna. Totalt 33 miljoner kronor av dessa pengar gåt till LONA-verksamheten i hela riket och Stockholms län erhöll 3,2 miljoner kronor till länets 26 kommuner (2011: 3,6 miljoner kronor). 13 kommuner erhöll medel för ett eller flera av de totalt 24 projekten. Relativt små anslag, men ofta betydelsefulla i kommunerna.

Syftet med LONA

Syftet med LONA-bidragen är att skydda natur och göra den tillgänglig för människor. Ändamålet med projektmedlen är att stimulera kommunernas långsiktiga naturvårdsengagemang och ge möjlighet att satsa lite extra på naturvård.

LONA-medlen fördelas via Länsstyrelsen. Det är de lokala idéerna och önskemålen som är drivkraften. Ansökningarna bygger oftast på lokala initiativ från kommunen, föreningar, markägare eller företag. Det är alltid kommunen som är ansvarig, från ansökan fram till slutrapportering. Projekttiden kan vara upp till fyra år.

Naturvårdsnytta

Ledorden för satsningen är naturvårdsnytta, lokala initiativ, friluftsliv, folkhälsa, tätortsnära natur och tillgång till denna. Följande kategorier har getts stöd:

kunskapsuppbyggnad,

framtagande av underlag, till exempel kommunala naturvårdsprogram,

områdesskydd,

vård och förvaltning av områden, naturtyper och arter inklusive åtgärder som

främjar friluftsliv i natur- och kulturmiljö,

restaurering av områden, naturtyper och bestånd av arter,

information, folkbildning och annan kunskapspridning.

Tyresö kommuns LONA-ansökan 2011

I kommunens ansökan 2011 för LONA-medel tilldelades resurser för informationsinsatser, natur- och kulturminnesvård och informationsmaterial, naturguidning var ett av projekten. Projektet bedrevs under 2011 – 2012 och projektstödet omfattade 90 000 kr, projektets totala kostnad var 200 000 kr.

Målsättningen med projektet var att erbjuda tyresöborna möjlighet till olika slag av guidade turer i naturen med en professionell och auktoriserad naturguide. Fortsatt stöd från LONA-anlaget är inte möjligt enligt reglerna kring satsningen.

Varför naturguidningar?

Det finns många bra skäl, ett par av dem är folkhälsoperspektivet respektive marknadsföring av ett av kommunens främsta kännetecken och det som många vittnar om i enkäter och liknande; Tyresös varierande och fina natur.

Vid guidningarna brukar guiden ta upp kommunens arbete med dagvatten, naturvård och friluftsliv. Guidningarna är mycket uppskattade av besökarna och även gäster i kommunen har sagt sig numera ha upptäckt kommunen.

Tappad närhet med naturen?

Förr var sambanden mellan människor och ekosystemen tydligare – befolkningen i stort levde direkt av vad naturen producerade. Vi människor var mer utomhus, äldre såväl som yngre och detta ofta under en stor del av dagen.

Fram till i vår tid så har en stor andel av stadsbefolkningen haft en naturlig tillgång till naturen på sommaren och under skolloven. Många svenskar är i dag kanske på väg att tappa en mer genuin kunskap och förståelse för vad naturen erbjuder oss?

Nuförtiden bor de flesta av oss i tätorter, teknikutvecklingen gör att vi sitter ned en stor del av dagen och har ofta långa pendelresor. Lite tid prioriteras för att vara utomhus. Inom utbildningsväsendet är det få veckotimmar som ägnas åt uteaktiviteter och fritiden spenderas oftast - inomhus.

Därför behövs naturguidningen som företeelse, att ge deltagaren möjligheten att stanna upp i vardagen, stressa av och åter bekanta sig med naturen på enklast tänkbara sätt. Det vill säga, ut i naturen med en kunnig guide som visar på olika egenheter och sinnrika system i den miljö varifrån vi hämtar det mesta av det vi behöver.

Forskningen visar på positiva samband

Inom läkevetenskapen har man under lång tid sett betydelsen av natur och grönska för snabbare tillfrisknande efter operationer och sjukdomar. Forskningen visar att de patienter som gavs möjlighet att vistas i grönska eller åtminstone kan se ut över

park- eller naturmark under läkeprocessen, har signifikant kortare vårdtid än den som enbart vistas i den vanliga sjukhusmiljön. Det finns undersökningar som visar på att naturmiljöer också har en lugnande inverkan på oss människor.

Tyresös naturguidningar

Tyresös verksamhet med naturguidningar har tagit fasta på det arbetssätt som används av bland andra Storstockholms naturguider. Konceptet är en lagom blandning av vandring, stopp vid intressanta företeelser, lite artefakta, diskussioner om ekologiska samband och väcka nyfikenhet för naturen. Plus lite lokal tyresöhistoria brukar hinnas med.

Naturguidningens målgrupper är flera. Dels att erbjuda turer för den ”vanlige tyresöbon” men ett stort fokus har även lagts på att nå pensionärer, ”barnvagnsföräldrar”, personer med olika former har fysiska eller psykiska begränsningar och SFI-elever. Samarbetet med föreningslivet har under hela tiden varit gott och är en viktig del i verksamheten.

Följande organisationer har varit med och de flesta av dem är fortfarande involverade: SFI (Svenska för invandrare, Tyresö), SPF Fårdala, RSMH (Riksförbundet för social och mental hälsa), DHR, Kommunala rådet för funktionsnedsättningar, Kom An-projektet, Strokeföreningen Södertörn SRF (Synskadades riksförbund) och Gymnasiesärskolan.

Områden som naturguidningen besöker är:

Tyresö slottspark och Follbrinkströmmen

Tyresö strömmar

Barnsjön

Nyfors och Gammelström

Tyresö-Flaten runt

Albysjön runt

Koldammarna och Alby naturreservat

Från Telegrafberget till Ällmora träsk

Från Telegrafberget till Dyviks lövängar.

Naturguidningen under 2013

- Under 2013 ges 30 guidade naturvandringar. Kostnad 100 000 kr. (50 % från kommunala rådet för funktionshinderfrågor).
- En mix av vandringar för personer med funktionsnedsättningar och övrig allmänhet.
- Vandringar både på vardagar och under helger.
- Guidade turer under hela året med tyngdpunkt för vår, sommar och höst.

Naturguidningens framtid?

Det finns ett fortsatt intresse och behov av naturguidningar i kommunen framöver. Behovet bedöms vara cirka 30 guidningar för allmänhet och organisationer, speciellt föreningar med medlemmar med olika funktionsnedläggningar. Ett önskemål är att åter kunna erbjuda SFI-klasser guidade turer igen.

Naturguidningen är god PR för kommunen, till exempel för nyinflyttade personer.

En check för naturguidning i välkomstpaketet från kommunen?

Guideverksamheten kanske kan ses som en del i marknadsföringen av kommunen i länet.

Några avslutande ord från naturguiden Martina Kiibus:

”Många har också lärt sig uppskatta Tyresös natur på ett nytt sätt. En deltagare sade efter att jag visat hasselns röda blommor på våren: ”Nu har du fått mig att tycka om hassel”. En annan sade efter att ha sett de grovstammiga asparna vid Kolardammen: ”Jag har tidigare bara sett asp som sly.”

Många deltagare har fått förståelse för varför de döda träden får ligga kvar i skogen, att det faktiskt är för att öka den biologiska mångfalden i skogen eftersom många arter är beroende av död ved. Samtidigt är viktigt att förklara att gångstigarna lämnas fria så att människor ska kunna röra sig obehindrat i Tyresös natur. En deltagare sade under en guidning: ”Det verkar som att det finns en tanke bakom allt som görs här i Alby!”